
”Planeringsverktyg för besöksförvaltning”

Lars Emmelin
professor emeritus
**Blekinge Tekniska Högskola
& ETOUR**

Unesco Chair in Education for Sustainability

”Miljöstrategiska verktyg”

Planeringsverktyg för besöksförvaltning ?

Friluftsliv i skyddade områden <=> Utveckla "vardagslandskap" för friluftsliv?

Tankefigur i naturvården: "Den kvalificerade naturupplevelsen fås endast i kvalificerad natur" – "besöksförvaltning" är ett paradigmskifte

Det finns inget universalverktyg för svenska förhållanden!

Hämta inspiration & förebilder:

Recreation Opportunity Spectrum-ROS

"Planering och förvaltning av friluftsliv i skyddade områden"

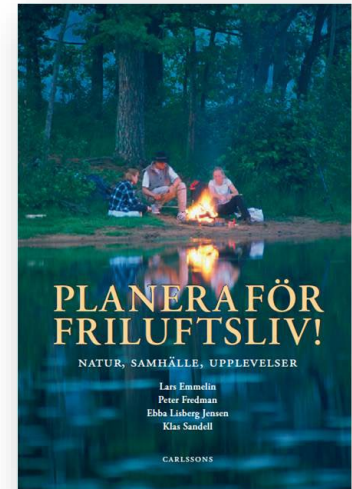
Material från Miljødirektoratet – Peter Fredmans föredrag

"Friluftsliv" är oprecist

"the average camper – who does not exist"

kunskap om besökarna förutsättning för besöksförvaltning

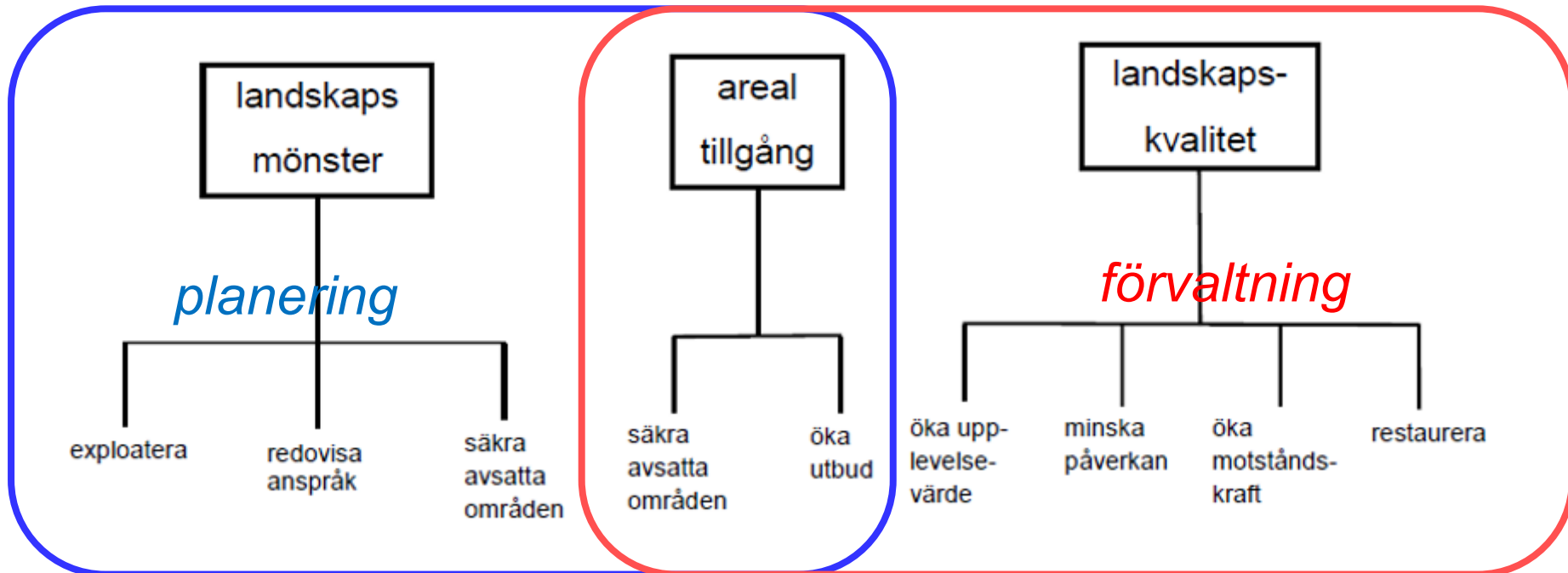
Begreppen "planering" och "förvaltning" blandas ofta samman

Planering & förvaltning

Olika aspekter av landskapet:

Recreation Opportunity Spectrum, ROS

”Klassisk” metod för planering & förvaltning för friluftsliv

- många varianter har utvecklats men grundtankarna är likartade

Grunddrag:

- Kunskap om brukare: attityder, önskemål, färdigheter etc (jfr Peters inlägg!)
- Förståelse för målkonflikter: med skyddsmålen, inom & mellan brukargrupper
- **Zonering** = medveten prioritering av aktiviteter i tid & rum
  - många zoner & komplexa kriterier för varje zon
  - zonering är grundbult i fysisk planering (”ABC-staden”)
- Definierade toleransnivåer för störningar, trängsel, påverkan (Limits of Acceptable Change – LAC)
- Utbudsmodell: besökare styrs mot upplevelse
- Övervakning & anpassning (adaptiv förvaltning)

ROS – kritik & begränsningar för svenska förhållanden

Alltför detaljerade zoneringskriterier & för många zoner

Alltför orienterad mot att styra besökare till "rätt upplevelse"

efterfrågan & attityder är mera komplexa än modellen antar

Resurskrävande i alla led: kunskapsinhämtning, planering
förvaltningsinsatser

Förutsättningarna för zonerings i Sverige:

svagt formellt stöd:

besöksrestriktioner i tid & rum

kvotering, "inträdesbiljetter"

acceptans? - allemansrätten som problem

=> ROS har aldrig använts i Sverige men inspirerat t.ex. Fulufjäll

Planering & förvaltning hanterar måtkonflikter i tid och rum – behövs kunskap som komplement till områdets naturvärden

Kartering av aktiviteter i tid & rum

Kunskap om besökarna som del av förståelsen av efterfrågan & måtkonflikter

Analys av måtkonflikter:

Skyddsvärden & sårbarheter
i tid & rum

Aktiviteter i tid & rum

Precisering av måtkonflikter
i tid & rum

Zonering som verktyg

olika områdets ”bärkraft”
separering av icke
kompatibla verksamheter

Måned / Aktivitet	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Vandring												
Cykling												
Fågeljakt												
Camping												
Häckande fåglar												
Betande tamdjur												

En svensk ROS?

Noteringar om ROS i svensk modifiering

Gör "planprogram" = gör förutsättningarna för planering explicit:

Förenkla:

planeringsprocessen

zoneringen & zoneringskriterierna – jfr Fulufjäll

fokusera förvaltningsåtgärder på kritiska områden & åtgärder

tydliga kriterier för behov av åtgärder (LAC)

mindre resurskrävande monitoring

Regionens tillgång & efterfrågan

"Friluftsliv" – kunskap om vad, vem, hur, när, var och varför?

inte bara "vad, när & var"

"vem är besökaren": "demografi"

"varför": motiv, attityder, kunskaper

Samråd

Naturvägledning som viktigt verktyg för styrning

Planering & förvaltning ska innehålla en avvägd & realistisk blandning av

åtgärder: "tiltakspyramiden" kan missförstås

Tiltakspyramiden

Utgår från den norska "hands off" filosofin. En bra förvaltningsplan har alla nödvändiga element.

Besöksförvaltning: Kan man planera fram naturupplevelse?

”Förväntar man sig något särskilt blir man i allmänhet besviken. Så är det också med naturupplevelsen. Den ger ofta mest när den inte är planerad i förväg, när den är förutsättningslös och spontan”

Gunnar Brusewitz Strandspeglung – naturupplevelser i tid och rum

Recreation *opportunity* spectrum ska *skapa förutsättningar* för besökarna inte pådyvla dem något!

Plan och genomförande:

*Vi strävar med planering
- verkligheten har kanske andra planer!*

Tack för uppmärksamheten!

*Lars Emmelin
Nya vägen 12
241 64 Harlösa
070 639 0220
lars.emmelin@gmail.com*